

Pedagoogiline materjal

Ühine dokument 10–14- ja 15–18-aastaste tarvis (õpetajatele)

ÜLDINE TEEMA:

„LAPSE ÕIGUSTE KONVENTSIOONI AASTAPÄEV“ -

JOONISTA MULLE ÕIGUS ...

1 – Üldised suunised

Pakutud teema aitab lastel võtta lapse õiguste problemaatika suhtes isikliku seisukoha ning mõista, kui oluliseks peavad seda Euroopa Liit ja rahvusvaheline üldsus. Teema paneb mõtlema ka sellele, millist rolli igaüks võib mängida ja peabki mängima nende õiguste tagamisel.

Konkurss aitab kaasa **Euroopa kodanikuhariduse** edendamisele, tutvustades Euroopa institutsioonide rolli põhiõiguste ja lapse õiguste kaitsel.

2 – Mõlemale vanuserühmale ühine probleemiasetus

2, 1 – Lapse õiguste konventsioon on 20-aastane:

2, 1, 1 – Aastapäev, mis kaasab

Lapse õiguste konventsioon, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 1989. aastal, on saanud kahekümneaastaseks. **Konventsioon on rahvusvaheline leping**. Konventsioon, mille on ratifitseerinud peaaegu kõik ÜRO liikmesriigid,¹ näitab, et rahvusvaheline üldsus teadvustab vajadust tagada lastele eriline kaitse.

Selle sündmuse tähistamine koos lastega aitab kinnitada, et tähtpäev on neilegi oluline ja et nad on valmis täiskasvanute kõrval **kaasa lööma**, et konventsiooniga kehtestatud õigused oleksid tõepoolest kõigi maailma laste puhul tagatud.

2, 2 – Lapse õiguste konventsioon paigutub inimõiguste konventsiooni üldisesse konteksti

Lapse õiguste konventsioonis ei sätestata uusi õigusi, mis oleksid ainult lastel. Lapsed on inimolendid. Kuid lastel on vaja **erilist kaitset**, et kõigi puhul tunnustatud õigused oleksid neile ka päriselt tagatud. Konventsioonis on need täpselt kirjas ja riigid, kes konventsiooni ratifitseerivad, kohustuvad nendega oma tegevuses alati arvestama.

2,3 – Inimõigused

2, 3, 1 – Inimesel on õigused ja ta peab austama ka teiste õigusi

Läbi aegade on olnud inimesi, kes on öelnud, et igal inimesel on olenemata tema päritolust, ühiskondlikust positsioonist ja ühiskonnakihist õigused, mida ei tohi eirata, vastasel juhul kahjustatakse tema kui inimese olemust.²

Need õigused on **piirid**, millest **riigid** ei tohiks filosoofide ja prohvetite arvates üle astuda. Samuti on need **iga inimese moraalseks kohustuseks**, mis aitab tagada **teise inimese õigused**.

---

¹ Ainult kaks riiki, Ameerika Ühendriigid ja Somaalia, ei ole konventsiooni ratifitseerinud, kuid alla on nad sellele siiski kirjutanud. Ratifitseerimise seisu ja riikide sõnastatud reservatsioonide kohta leiab teavet veebisaidilt: (prantsuse keeles http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=fr ja inglise keeles

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en&clang=en)

² Väga huvitavaid tsitaate leiab Jeanne HERSCHI teosest *Le droit d'être un homme*, J.C.Lattès/UNESCO, Pariis, 1968

Tööstusrevolutsioon ja selle tagajärjed juhtisid tähelepanu asjaolule, et *inimõiguste* konkreetseks rakendamiseks peavad olema täidetud teatavad eeltingimused. Nende uute õiguste määratlemisel räägitakse *majanduslikest, sotsiaalsetest ja kultuurilistest õigustest*.

2, 3, 2 – Kõnealused õigused on kirjas deklaratsioonis

Üksteise järel on koostatud mitmeid *inimõiguste deklaratsioone*.³ ***Inimõiguste ülddeklaratsioon***,⁴ mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 1948. aastal, kohustusid riigid „koostöös Ühinenud Rahvaste Organisatsiooniga kaasa aitama inimõiguste ja põhivabaduste üldisele austamisele ja nendest kinnipidamisele“.⁵

Deklaratsioonis kirja panduna on inimõigused teiste õiguste tagamisel moraalseks kohuseks igale inimesele, samuti riikidele: seadusega kehtestatud kohustuseks need veel ei ole.

2, 3, 3 – Need õigused on üleüldised, võõrandamatud, jagamatud ja aegumatud

Inimõigused on **üleüldised**. Kõigil kultuuridel ja tsivilisatsioonidel on ühine alus, mis on mitmesugustes deklaratsioonides lihtsalt sõnadesse pandud.

Inimõigused on **võõrandamatud**: neid ei saa eitada, moonutada ega neist loobuda.

Inimõigused on **jagamatud**: need on kõik ühtviisi olulised ja nende hulgast ei saa välja valida vaid mõningaid, millest kinni peetakse.

Inimõigused on **aegumatud**: neid võib ajutiselt peatada üksnes väga erandlikel asjaoludel.

2, 4 - Euroopa ja inimõigused

Inimõiguste austamine on üks Euroopa ülesehitamise aluspõhimõtteid.

2, 4, 1 – Euroopa Nõukogu

Praegu on inimõiguste valdkonna kõige täielikumad ja ühtlasemad tekstid ***inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon***,⁶ mille Euroopa Nõukogu võttis vastu 1950. aastal, ja ***Euroopa sotsiaalhartat parandatud ja täiendatud variant***⁷ aastast 1996.

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon on **rahvusvaheline leping**, millega pannakse selle ratifitseerinud riikidele kohustusi. Strasbourg'is tegutsev ***Euroopa Inimõiguste Kohus*** teostab järelevalvet konventsiooni täitmise üle. Iga füüsiline või juriidiline isik, kes leiab, et mõni Euroopa Nõukogu liikmesriik on tema õigusi riivanud, võib kohtu poole pöörduda, kui on ammandanud kõik oma riigis pakutavad edasikaebamise võimalused.

2,4, 2 – Euroopa Liidu tegevus

Euroopa Liidu põhiõiguste harta,⁸ mis kuulutati välja 2000. aastal ja teistkordselt 2007. aastal, võtab varasemate Euroopa tekstide põhisisu kokku ühes lühikeses tekstis. **Lissaboni lepingu**, mille lisa harta on, praegu toimuv ratifitseerimine annab hartale siduva jõu. 2007. aastal Viinis tegevust alustanud **Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet**⁹ pakub põhiõigustega seotud abi liidu ja selle liikmesriikide institutsioonidele ja pädevatele asutustele, kes peavad ühenduse õigust kohaldama.

³ Kõige vanemad deklaratsioonid on ***Ameerika Ühendriikide iseseisvusdeklaratsioon*** (4. juuli 1776) ja Prantsusmaal 26. augustil 1789 vastu võetud ***inimese ja kodaniku õiguste deklaratsioon***.

⁴ <http://www.unhchr.ch/udhr/navigate/alpha.htm>

⁵ Inimõiguste ülddeklaratsiooni preambul.

⁶ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=005&CM=8&DF=7/8/2008&CL=ENG> (inglise keeles)

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=005&CM=8&DF=7/8/2008&CL=FRE> (prantsuse keeles)

⁷ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=163&CM=1&DF=6/13/2008&CL=FRE> (prantsuse keeles) <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=163&CM=1&DF=6/13/2008&CL=ENG> (inglise keeles)

⁸ http://www.europarl.europa.eu/charter/default_fr.htm (kõigis Euroopa Liidu keeltes)

⁹ http://europa.eu/agencies/community_agencies/fra/index_et.htm

2,5 – Milleks lastele eraldi õigused?

Mõtte, mille kohaselt kõige nõrgemate õigusi on vaja eraldi kaitsta, sündis üsna hiljuti. Rahvusvaheline üldsus hakkas sellega ettevaatlikult tegelema alles 20. sajandil.

2, 5, 1 – Lühiülevaade lapse õiguste konventsiooni saamisloost

▪ „Kavatsuste“ deklaratsioonid ...

1948. aastal anti **inimõiguste ülddeklaratsioonis** märku soovist tunnustada ja kaitsta ka lapse õigusi. Selles rõhutatakse nimelt, et „*emadus ja väikelapseiga annavad õiguse erilisele hooldusele ja abile*“ ning mõeldakse, et „*Perekond on ühiskonna loomulik ja põhiline rakuke*“.

1959. aastal võttis ÜRO vastu **lapse õiguste deklaratsiooni**, lühikese teksti, milles on öeldud: „*Kõigi maade mehed ja naised, arvestades et inimkond peab andma lapsele endast parima, kinnitavad, et teevad kõik endast oleneva, et seda kohustust igakülgsest täita ...*“

▪ ... ja seejärel konventsioon, mis on kõigi konventsiooniosaliste suhtes siduv

1989. aastal võttis ÜRO Peaassamblee lõpuks vastu **lapse õiguste konventsiooni**.¹⁰ See on riikide suhtes õiguslikult siduv alates 2. septembrist 1990. Konventsioonis määratletakse rahvusvaheliselt tunnustatud üleüldised normid, mis panevad aluse tõelisele lapsepõlve käsitlevale õigusele. Selles loetletakse **inimõiguste ülddeklaratsioonis** määratletud õigused, tugevdatakse neid ja täpsustatakse, kuidas neid laste suhtes kohaldada.

Lapse õiguste konventsioonis sõnastatakse terve rida kodaniku-, kultuurilisi, majanduslikke, poliitilisi ja sotsiaalseid õigusi lähtudes kolmest kriteeriumist: kaitse, toetamine, osalemine. Tegemist on **rahvusvahelise lepinguga**. Nüüdseks on see siduv õigusakt, mis kehtib kõigi laste kohta.¹¹

Konventsiooni artikli 43 alusel loodud **Lapse õiguste komitee** käib Genfis koos alates 1991. aastast. Sõltumatutest ekspertidest koosnev komitee kontrollib, kuidas riigid konventsiooni kohaldavad. Kõik konventsiooni ratifitseerinud riigid peavad esitama komiteele aruandeid laste õiguste rakendamise kohta. Juba esimesel kohtumisel, mis leidis aset 1991. aastal, võttis komitee vastu suunised, millest riigid saavad oma aruannete esitamisel ja koostamisel juhendada. Aruandes tuleb nimetada raskused, millega riik seoses konventsiooni rakendamisega kokku puutub. Riigid peavad komiteele tutvustama oma prioriteete ja eesmärgi. Komitee palub riikidel aruannetele lisada ka õigusaktide tekste ja statistilisi andmeid.¹²

Euroopas tegutseb 1997. aastal loodud **Euroopa lasteombudsmanide võrgustik** (*European Network of Ombudsmen for Children*¹³), kuhu kuuluvad Euroopa riikides laste õiguste edendamiseks loodud sõltumatud ametkonnad. Nende koostöö hõlbustab ühiste strateegiatega väljatöötamist ja võimaldab jälgida **lapse õiguste konventsiooni** rakendamist.

2, 5, 2 - Konventsioon: tutvustus ja analüüs¹⁴

Konventsioonis on 54 artiklit ja sellel on 2 lisaprotokollit, millega liitumine ei ole kohustuslik. Selles on sõnastatud kõigi maailma laste õigused.

¹⁰ http://www.unhcr.ch/french/html/menu3/b/k2crc_fr.htm Cf. [page1](#) sellel aadressil saab jälgida konventsiooni ja selle lisaprotokollide ratifitseerimise seis.

¹¹ „[Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonil](#)“ on samasugune õiguslik jõud, kuid seda kohaldavad ainult Euroopa Nõukogu liikmesriigid.

¹² Põhjalikum teavet saab veebisaidilt <http://www2.ohchr.org/french/bodies/crc/> (inglise, hispaania ja prantsuse keeles).

¹³ <http://crin.org/enoc/index.asp>

¹⁴ Juhendajad leiavad üksikasjaliku analüüsi ja kasulikke ideid UNICEFi rahvuskomiteede veebisaitidelt <http://www.unicef.org/>.

- **Konventsioonis täpsustatakse selle sätete kohaldamise meetmed.**
- **Selles määratletakse mõiste 'laps'.**

Konventsiooni artiklis 1 määratletakse laps kui „*iga alla 18 aastane inimolend, kui lapse suhtes kohaldatava seaduse põhjal ei loeta teda varem täisealiseks*“. **Lapse õiguste konventsiooni järgi on ja jääb lapssõdur, lapspõgenik, eksploateerimise, vägivalda või küüditamise ohvriks langenud laps, olenemata teda ümbritsevast kultuurikeskkonnast, ikka lapseks kuni 18-aastaseks saamiseni ja tal on õigus erilisele kaitsele.**

- **Konventsioonis sõnastatakse 3 aluspõhimõtet:**

- õigus elada, ellu jääda ja areneda
- lapse huvid on esikohal
- õigus osaleda

- **Konventsioonis täpsustatakse lapse kodanikuõigused ja põhivabadused**

Tervelt kolmes artiklis käsitletakse lapse õigust nimele ja identiteedile, samuti loetletakse konventsioonis kõik erinevates inimõiguste deklaratsioonides ja rahvusvahelistes konventsioonides sõnastatud kodanikuõigused ja vabadused ning määratletakse miinimumnormid, et neid oleks võimalik tõhusalt tagada.

- **Konventsioonis rõhutatakse perekonna tähtsust**

Selles rõhutatakse lapse õigust elada oma perekonnaga koos ja vajaduse korral perega uuesti ühineda.

Konventsioonis mõõndakse sõnaselgelt, et lapse kasvatamine on ennekõike vanemate kohustus, ja julgustatakse vanemaid lastele nende õigustest rääkima.

- **Konventsioonis määratletakse heaolu ja tervishoiu miinimumnormid**

Selles sõnastatakse õigused mis tulenevad **õigusest elule**: õigus piisavale toidule, eluasemele, puhtale joogiveele ja tervishoiuteenustele.

Eraldi artiklites käsitletakse lapspõgenike, puudega laste ja vähemusrühmade hulka kuuluvate laste vajadusi.

- **Konventsioonis rõhutatakse iga lapse õigust haridusele ja kultuurile**

- **Konventsioonis keskendutakse eriti laste kaitsmisele**

Selles sõnastatakse selgelt õigus saada kaitset mis tahes vägivalda, julma kohtlemise, hooletussejätmise ja eksploateerimise eest. Konventsioonis nähakse ette erikaitse sõjaajal ja vangistatud laste kaitse halva kohtlemise eest.

Konventsioonis rõhutatakse iga inimese õiguste universaalsust: kõigil lastel on olenemata päritolust ühed ja samad õigused.

Konventsioonis tuletatakse meelde ka seda, et lapsed peavad **austama teiste õigusi** – nii teiste laste kui ka täiskasvanute ja eriti oma vanemate õigusi.

- **Riigid peavad tagama õiguste rakendamise.**

Konventsioonile alla kirjutades ja seda ratifitseerides kohustusid valitsused laste õigusi kaitsma ja tagama ning nende kohustuste täitmise kohta rahvusvahelise üldsuse ees vastust andma.

2, 6 – Lapse õiguste konventsiooni aktuaalsus ja vajalikkus

2,6, 1 – Veel tänapäevalgi naeruvääristatakse neid õigusi liiga sageli¹⁵

Ka meie arenenud riikides on **lapsi, kes kannatavad nälga**. Nende pered elavad allpool vaesuspiiri. Kolmandik maailma lastest kannatab esimese viie eluaasta jooksul erineva raskusastmega alatoitluse all.¹⁶

Mõningates riikides **sunnitakse lapsi töötama** sageli ohtlikes tingimustes ning see takistab või kahjustab rängalt nende võimalusi saada **kooliharidust**. See puudutab 218 miljonit alla viieteistkümnepäevast last.

Riikides, kus käib sõda, võidakse neid **värvata sõjaväkke** või vangi võtta ... ÜRO hinnangul on lapssõdureid praegu 300 000.

Mõningates riikides **karistatakse lapsi kuritegude eest vangistusega**. Mõnes riigis aga mõistetakse lapsi ka surma.

Lapsed, keda täiskasvanud **ekspluateerivad** või keda tõukab sellele vaesus ja nälg, on sunnitud kerjama või oma keha müüma.

On ka lapsi, keda **kuritarvitatakse**, sealhulgas mõnikord ka oma perekonnas.

2, 6, 2 – Lapse õiguste konventsiooni tutvustamine

Konventsiooni aastapäeva tähistamine aitab **meelde tuletada konventsiooni aktuaalsust**, meenutada, et laste õiguste rikkumise vastu võitlemiseks on vahendeid ning et **riikidelt tuleb nõuda konventsioonis ette nähtud konkreetsete meetmete rakendamist**.

2, 7- Euroopa Liidu roll

Euroopa Liit on võtnud endale ülesandeks (Euroopa Liidu lepingu artiklis 29¹⁷ ja põhiõiguste harta artiklis 24) lapsi kaitsta. Liidu sätted, mis võetakse üle kõigi 27 liikmesriigi õigusaktidesse, on maailma kõige põhjalikum laste kaitseks loodud süsteem.¹⁸

Lapse õiguste strateegia suunas

26. jaanuari 2005. aasta teatises, milles Euroopa Komisjoni president määratles Euroopa Liidu „Strateegilised eesmärgid aastateks 2005–2009“, kirjutas ta: „*Eriliseks prioriteediks tuleks pidada laste õiguste tõhusat kaitsmist, nii majandusliku ekspluateerimise kui ka väärkohtlemise kõigi vormide osas, kus Euroopa Liit saab olla maailmale eeskujuks.*“

Euroopa Komisjoni 4. juuli 2006. aasta teatises määratletakse liidu ühise strateegia põhijooned.¹⁹

„*Liikmesriikide tegevust saab Euroopa Liit toetada nii aidates neid arvestada lapse õigustega teatavates valdkondades kui ka luues vastastikuse õppimise raamistiku, milles liikmesriigid saavad välja selgitada ja üle võtta Euroopa Liidu head tavad. Selline laialdasel ja koordineeritud tegevusel põhinev käsitusviis lisab liikmesriikide tegevusele väärtust ning tugevdab ÜRO lapse õiguste konventsiooni tunnustamist ja selle järgimist nii Euroopa Liidus kui ka sellest väljaspool.*“

Euroopa Liit peab kõige nõrgemate ja eriti laste õiguste kaitse korraldamist ja tagamist väga oluliseks.

---

¹⁵

http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/r12555_fr.htm

¹⁶ Euroopa Liit on otsustanud, et 2010 on vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise aasta
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=et&catId=637> .

¹⁷ http://europa.eu/abc/treaties/index_et.htm

¹⁸ Kõik Euroopa Liidu sätted kõikides ametlikes keeltes leiab aadressilt http://eur-lex.europa.eu/et/dossier/dossier_30.htm

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0367:ET:NOT>

Osaledes lapse õiguste konventsiooni kahekümnenda aastapäeva tähistamisel aitavad õpetajad, Euroopa ühiskond ja kõik Euroopa lapsed kaasa selle tõhusale kohaldamisele kõikjal Euroopas ja kogu maailmas.

3 – Kontseptuaalne lähenemine: lapse õiguste selgitamine on inimõiguste tutvustamisel *prioriteet*

3, 1 – Üksikult üldisele mõistete järkjärgulise selgitamise teel

Inimõiguste tutvustamise spetsiifika eeldab õpetajalt lähenemist, mis seab austuse inimese vastu õpetegevuse keskmesse: see tähendab, et õpetaja ja laste ning neid ümbritsevate täiskasvanute vahel peab valitsema vastastikune austus ja valmisolek kuulata ära teise arvamust.

Inimõiguste õppimise protsess algab juba varajases lapsepõlves ja kestab kogu elu. See, kuidas lapsed saavad aru mõistest 'inimõigused', oleneb nende vanusest. Küsimusi tõstatades, neile vastuseid otsides ja selleks sobivaid meetodeid valides peavad lapsevanemad ja õpetajad lähtuma iga lapse küpsusastmest.

Konkursil osalemine on väga hea võimalus, mida pakub rahvusvahelise tähtpäeva tähistamine ning mis mobiliseerib mõneks ajaks kõik haridusringkonnad, kuid jääb **osaks pidevast õppeprotsessist**.

3, 2 – Inimõiguste tutvustamise etapid ja strateegiad

- **Varajasest lapsepõlvest peale tuleb lapsi õpetada teistega suhtlema ja tutvustada neile teiste laste õigusi ...**

Hariduse ülesandeks on aidata igal lapsel **luua oma identiteet**. Eneseteadvuse süvendamisega käib kaasas erinevuste avastamine. Identiteet ja erinevuste tunnustamine käivad käsikäes. Omaenda identiteedi loomine aitab ennast määratleda ning samas määratleda ja **tunnustada ka teisi ja nende sotsiaalsed, etnilist, regionaalset, kultuurilist, soolist või põlvkondlikku erinevust**.

Identiteedi loomine aitab avastada seda, mis seob igaüht meist teisega tema erinevuses ja selle kaudu. See on inimõiguste tundmaõppimise alus: õpetada **austama kõiki inimesi ja teiste õigusi**.

Väikese lapse puhul on selleks „teiseks“ teine laps, kellega ta puutub kokku oma perekonnas, lasteaias, koolis või tänaval. Ta sõlmib teiste lastega sidemeid ja peab õppima neid nende erinevuses austama.

Selles eas valmistab mäng ja õppimine, et ühistest reeglitest tuleb kinni pidada, lapsi ette ka seaduste tundmaõppimiseks.

- **Alates 10. eluaastast õpitakse tundma õigusi**

Inimõiguste tundmaõppimise valdkonnas algab puberteedia künnisel „kultuuridevahelise dialoogi“ avastamine, mis on paljudes Euroopa koolides väga vajalik.²⁰

Alates 11. eluaastast tuleks juba kaaluda inimõiguste austamist reguleerivate tekstide tutvustamist. *Lapse õiguste rahvusvahelise konventsiooniga* tutvumine võimaldab luua konkreetseid olukordi, mis on laste huvid ja teadmistega lähedalt seotud, ning aitab omandatavaid teadmisi selle kaudu omaks võtta.²¹

---

²⁰ Euroopa Nõukogu „**Valge raamat kultuuridevahelise dialoogi kohta**“ sisaldab kasulikke määratlusi ja rakendusstrateegiaid

inglise keeles: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_EN.pdf

prantsuse keeles: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_FR.pdf

Heade tavade näiteid leiab Euroopa Nõukogu veebisaidilt aadressil:

http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/goodpractice_FR.asp.

²¹ UNICEFi veebisait on kättesaadav ka araabia keeles: <http://www.unicef.org/arabic/>. Kui rühmas on araabia keelt kõnelevaid lapsi, võib olla huvitav avalehekülge koos vaadata: see väärtustab teiste silmis õpilasi, kes

Oluline on, et lapsed mõistaksid, et konventsioonis sõnastatud õigused on üleüldised õigused, mida omavad kõik lapsed olenemata nende emakeelest, kultuurist või religioonist – et need on ka teiste laste õigused, mida igauks peab austama.

- **Pärast 15. eluaastat tuleks teada ja mõista iga inimese õiguste kaitseks kehtestatud õiguspõhimõtteid ja -mehhanisme.**

Noored peavad mõistma inimõiguste **universaalsuse, puutumatus, jagamatuse ja aegumatuse** põhimõtteid.

Nad peavad aru saama, et inimõigused **kehtivad kõikides kultuurides** ning kõikide filosoofiliste ja religioossete tõekspidamiste puhul. **Nii nagu inimõigused, nii on ka lapse õigused üleüldised: need on meile kõigile omase inimlikkuse märk.**

Noored võivad ja peavad mõistma, mille poolest **erineb deklaratsioon**, milles sõnastatakse mingi üldpõhimõte, **konventsioonist**, mis on riikidele siduv leping.²²

Tuletades meelde, et nii nagu inimõigused üldiselt, nii on ka lapse õigused ennekõike teise inimese õigused, mida igauks peab austama, mõistavad nad ka, et riikide ülesanne on kõigi oma territooriumil elavate inimeste õiguste tagamine.

3, 3 – Euroopa Liit peab inimõigusi üheks olulisemaks valdkonnaks

Käesolev konkurss peab andma võimaluse rõhutada Euroopa Liidu erilist rolli ja kohta inimõiguste edendamisel ja kaitsmisel.

Euroopa riikide vahel saavutati leppimine ja Euroopa Liit ehitati üles, lähtudes väärtustest, mille hulgas on esikohal inimõiguste kaitse. Inimõigusi ei leiutatud Euroopas: need on ülemaailmsed ja kuuluvad kogu inimkonnale.

Kuid eurooplased on osanud oma ajaloost õppida ja mõista, kui oluline on dialoog ja teiste õiguste tunnustamine. Just seetõttu on **Euroopa Liit välja töötanud võrreldamatu juriidilise arsenal**i kõigi inimeste, eriti aga kõige nõrgemate kaitseks.

Inimõiguste valdkonnas on **Euroopa** hea näide **üldiste põhimõtete rakendamisest**, mida saab muidugi alati täiustada ja arendada.

---

oskavad araabia keeles lugeda, ning aitab lapse õiguste ja seega üleüldse inimõiguste universaalsust kergemini mõista.

²² Vt eespool 2, 5, 1.

4 – Õppetöö läbiviimine: üldist

4, 1 – Allikad ja bibliograafia

- **Viited veebisaitidele** (enamasti on need mitmekeelsed, kui ei ole märgitud teisiti), millel selgitatakse erinevaid küsimusi ja kust saab peamisi dokumente ka alla laadida, **on esitatud käesoleva õppematerjali esimeses osas**, ning **lapse õiguste konventsiooni** leiab meie konkursi veebisaidilt Euroopa Liidu kõikides ametlikes keeltes.
- Euroopa Liidu <http://europa.eu.int> ja Euroopa Nõukogu <http://www.coe.int> veebisaidid.
- Teatis „**Lapse õiguste strateegia väljatöötamine**“ http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/r12555_fr.htm annab õpetajatele palju mõtteid. Aadressilt http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/children/fsj_children_intro_en.htm leiab viited teatise lastele suunatud versioonile „*SINA ja EL! Tea rohkem ja avalda arvamust: Euroopa Komisjoni lapse õiguste poliitika*“ (Dokumendi saab alla laadida 20 Euroopa Liidu keeles).
- UNICEFi rahvusvahelisel veebisaidil <http://www.unicef.org/> on antud viited organisatsiooni peamiste rahvuskomiteede veebisaitidele ja tähtsamate lapse õiguste edendamise ja kaitsmisega tegelevate organisatsioonide veebisaitidele.²³ Veebisaidil on ka lastele mõeldud lehti ja aadressilt http://www.unicef.org/french/crc/index_30160.html leiab lapse õiguste konventsiooni ingliskeelse multimeediatutvustuse.
- Janusz KORCZAKi ja Jeanne HERSCHI teosed.²⁴ Jeanne HERSCHI raamat „*Õigus olla inimene*“²⁵ koosneb mõtisklustest inimkonna ja inimõiguste üle.

4, 2 – Pedagoogilised meetodid

- Konkursi raames pole võimalik käsitleda kõiki küsimusi, mida eelnevalt esitatud lühiülevaates vaid põgusalt tutvustati. Konkursil osalevad noored peavad kindlasti inimõigusi tundma ja omama elementaarseid teadmisi Euroopa ülesehitamise ajaloost.²⁶
- Võttes arvesse teema eripära, soovitatakse töötada väikestes rühmades.
- Juhendaja peab ka ise vajalikke teadmisi juurde pakkuma: andma sobilikku veebisaidi aadressi või jagama lisateavet.
- 4 noorest koosnevate väikeste rühmadega töötab koos täiskasvanu (lapsevanem, teemaga tegeleva ühingu esindaja, vastava väljaõppe saanud isik). Inimeste kutsumine väljastpoolt koolisüsteemi vastab suurepäraselt lapse õiguste konventsioonis esitatud soovitudele.
- Eelistatud on noorte enda kogemused, meediast (eriti Internetist) saadud teadmised ning info leidmise oskus ja mõtlemisvõime.

---

²³ Näiteks *lapse õiguste teabevõrgustiku (CRIN)* veebisait <http://www.crin.org/index.asp>.

²⁴ Jeanne Hersch ja Janusz KORCZAK on mõlemad lastekaitse valdkonna suurkujud, kes on lapse õiguste väljatöötamisele palju kaasa aidanud. Jeanne Hersch (elulugu ja bibliograafia saksa, inglise ja prantsuse keeles Vikipeedias http://fr.wikipedia.org/wiki/Jeanne_Hersch või veebisaidil <http://www.aidh.org/>). Janusz KORCZAK: elulugu, bibliograafia ning viited veebilehtedele „saksa, inglise, prantsuse ja teistes keeltes“ leiab aadressilt <http://www.aidh.org/korczak/>). Tema kogutud teosed on välja antud poola keeles („*Janusz KORCZAK DZIELA*“, Institut Badan’Edukacyjnych, Institut Badan’Literackich PAN i Miedzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka — Komitet redakcyjny: Aleksander Lewin, przewodniczacy, Hanna Kirchner i Stefan Woloszyn; Marta Ciesielska, sekretarz — Oficyna Wydawnicza Latona, Warszawa, 1992), paljud tema raamatud on tõlgitud ka mitmetesse Euroopa Liidu keeltesse.

²⁵ Jeanne HERSCH, „*Õigus olla inimene*“, J.C.Lattès/UNESCO, Pariis, 1968.

²⁶ Vt eespool soovitatud „*Kontseptuaalne lähenemine*“.

- Võimalikult palju kasutatakse noorte enda ettekandeid, rollimänge, jms, et tutvustavaid mõisteid oleks kergem omaks võtta.

5- Ettepanekuid õppetöö läbiviimiseks (10–14-aastased)²⁷

5, 1 Üldised eesmärgid, edu saavutamise kriteeriumid ja žüriide hindamiskriteeriumid

ÜLDISED EESMÄRGID

- Õppida mõistma, et igal inimesel on õigusi ja et igäühe kohus on seista teiste inimeste õiguste austamise eest.
- Õppida mõistma, et lapse õigusi on vaja eraldi täpsustada.
- Saada teada, et inimõigused on õigused, mida riigid ja rahvusvahelised institutsioonid tunnustavad ja on „deklareerinud“, ning et lapse õigused kuuluvad inimõiguste hulka.
- Õppida tundma ja mõistma lapse õiguste konventsiooni ja muude selleletemaliste rahvusvaheliste konventsioonide põhijooni.
- Tutvuda Euroopa institutsioonide ja eriti Euroopa Liidu tegevusega.

---

²⁷ Juhendajatel on soovitatav tutvuda mõlema vanuserühma (10–14-aastased ja 15–18-aastased) töö läbiviimise ettepanekuga.

EDU SAAVUTAMISE KRITERIUMID

Õpetaja või juhendaja selgitab lastele kohe alguses konkursi eesmäärke ja žüriide ootusi.

Mida soovitakse	Mida nõutakse Edu saavutamise kriteeriumid	Mida vaadatakse ja mille alusel iga tööd hinnatakse
Teha	Töö on õnnestunud, kui ...	
Plakat, mis illustreerib mõnda lapse õiguste konventsioonis sõnastatud õigust	<ul style="list-style-type: none"> a. plakat kajastab konventsiooni 20. aastapäeva tähistamist, b. plakatit saab kasutada lapse õiguste edendamiseks.	<ul style="list-style-type: none"> a. Illustreeritud õigus on äratuntav. Õigus on konventsioonis sõnastatud. b. Sõnumi arusaadavus. Plakati kunstiline kvaliteet.
Tutvustav tekst	<ul style="list-style-type: none"> a. tutvustava teksti põhjal on aru saada, et lapse õiguste problemaatikat on mõistetud, b. tutvustavas tekstis kirjeldatakse selgelt plakati koostamise etappe, c. tutvustava teksti põhjal on aru saada, et koostajad on konventsiooniga tuttavad, d. tutvustava teksti põhjal on aru saada, et koostajad on kursis Euroopa Liidu tegevusega illustreeritud õiguse valdkonnas.	<ul style="list-style-type: none"> a. Mainitakse ka teisi õigusi, koostajate isiklik suhtumine on äratuntav. b. Tegemist on tõepoolest meeskonnatöoga, osalenud täiskasvanu rolli on selgelt kirjeldatud. c. Sõnaselge viide illustreeritud õiguse numbrile, valiku põhjendus. d. Tutvustav tekst selgitab plakatit arusaadavalt.

5, 2 – Õppetöö käik

Esimene etapp

Esimeses etapis tutvutakse teema ja allikatega ning 4 noorest koosnevad rühmad panevad paika meetoodika, millest lähtudes nad kavatsevad „edu saavutamise kriteeriumid“ täita.

1. **Vahendid:**

- pabertahvel
- mälumängu vastuste tabel
- mustandipaber
- klassi välja pandud *Lapse õiguste konventsioon*
- võimalusel videoprojektor ja kiire internetiühendus

2. **Dokumentatsioon**

Kogu rühmale näitamiseks mõeldud dokumendid

- *Inimõiguste ülddeklaratsioon*
- *Lapse õiguste konventsioon*

Dokumendid, millest iga rühm saab ühe eksemplari

- *Inimõiguste ülddeklaratsiooni* artiklite 25 ja 26 tekst
- *Lapse õiguste konventsiooni* tekst
- *Euroopa Liidu põhiõiguste harta* artikli 24 tekst

Iga rühmaga kaasa töötaval täiskasvanul on Euroopa voliniku koostatud konkursi tutvustav tekst ja „edu saavutamise kriteeriumid“.²⁸

3. **Rühma või klassi töökorraldus**

Paigutage lauad ja toolid nii, et ühistöö ajal näeksid ka väikesed rühmad ekraani.

1. Kestus: 2 tundi²⁹
2. Töökäik

Suures rühmas

Lühike sissejuhatus

Näidatakse viktoriini esimest küsimust. Vastused individuaalselt paberil.

Ühine arutamine.

Näidatakse *inimõiguste ülddeklaratsiooni* artiklit 1.

Üks laps loeb selle kõva häälega ette.

Olulised sõnad tõstetakse esile ja kirjutatakse pabertahvlile.

Näidatakse artiklit 2.

Üks laps loeb selle kõva häälega ette.

Üheskoos määratletakse „**universaalsuse**“ mõiste.

---

²⁸ Vt eespool 4, 4.

²⁹ Iga etapp võib koosneda kahest 1 tunni pikkusest seansist.

Näidatakse artikleid 25 ja 26 ning igale väiksemale rühmale jagatakse kätte nende artiklite tekst.

Tahvlile märgitakse väljend „*erilise abi tagamine*“.

Rühmatöö

Ühiselt pannakse kirja 3 lauset õiguste kohta, mis lastel ülddeklaratsiooni järgi on.

Suures rühmas

Tulemused kantakse ette ja pannakse pabertahvlile kirja.

Lapse õiguste konventsioon

Artikli kaupa näidatakse ja loetakse kõva häälega ette *lapse õiguste konventsioon*³⁰

Ühine arutelu, peamised tähelepanekud pannakse tahvlile kirja.

Rühmatöö

Lapsed panevad iga artikli puhul kirja, kas nad tunnevad, et see puudutab neid või kas nad tunnevad last või noort (**nimesid nimetamata**), keda see puudutab.

Vastused arutatakse koos läbi ja pannakse kokkuvõttesse kirja.

Konkurss Suures rühmas

Konkursi tutvustav tekst loetakse ette. Arutelu.

„Edu saavutamise kriteeriumide“ tutvustamine.

Rühm määrab nn seansisekretäri.

Ühiselt töötatakse välja strateegia:

- illustreeritava teema valimiseks,
- parima illustratsiooni leidmiseks.

Lõplik teemavalik toimub kolmanda etapi käigus.

Seansisekretär annab tehtud märkmeid teistele lugeda.

Järgmiseks etapiks: **otsida näiteid selle kohta, kuidas laste õigusi on rikutud, ja nimetada kõik leitud dokumendid.**

Teine etapp

1. Kestus: 2 tundi
2. Töökäik

Rühmatöö

Seansisekretäri tehtud märkmete lugemine.

Uue sekretäri määramine.

Leitud artiklite ja dokumentide põhjal koostab iga rühm nimekirja konkreetsetest olukordadest, kus mõnda õigust on rikutud:

- õpilaste igapäevases elukeskkonnas
- oma riigis
- Euroopas

Iga rühm valib leitud olukordadest ühe välja ja valmistab ette:

---

³⁰ See võtab palju aega, aga aitab tekstist paremini aru saada.

- väikese näitemängu, mis kantakse ette kogu rühmale või klassile,
- pressiteate vormis koostatud lühiteksti.

Suures rühmas

Iga töörühm esitab rollimänguna valitud olukorra ja kannab ette oma nn pressiteate.

Üldine arutelu ja ühised kokkuvõtted.

Rühmatöö

Pressiteated jagatakse vastavalt konventsiooni artiklitele kategooriatesse.

Järgmiseks etapiks otsivad lapsed teavet, mis aitaks vastata küsimusele: „Mida Euroopa Liit laste heaks teeb?“

Seansisekretär annab tehtud märkmeid teistele lugeda.

Kolmas etapp

1. Kestus: 2 tundi
2. Töökäik

Rühmatöö

Eelmiste etappide käigus tehtud märkmete lugemine.

Uue sekretäri määramine.

Laste eelmise etapi lõpus antud vastused jagatakse teemade kaupa ära ja pannakse kõrvale.

Põhiõiguste harta artikli 24 tutvustus. Artikkel loetakse kõva häälega ette.

Lapse õiguste konventsiooni tekst vaadatakse uuesti tervikuna üle.

Kõik artiklid loetakse vaikselt läbi.

Selgitada välja nendes kahes tekstis tunnustatud õigused ja rõhutada mõningaid võtmesõnu: tõsta esile kahe teksti kokkulangevused.

Suures rühmas

Tulemused kantakse ette.

Tulemused pannakse pabertahvlile kirja:

Harta võtmesõnad	Konventsiooni vastavad artiklid
„kaitse“	artiklid 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38
„väljendada oma arvamust“	artiklid 12, 13, 14
„hoolitsus“, „heaolu“	artiklid 23, 24
„suhted ja kontakt vanematega“	artiklid 9, 10
„lapse huvi tuleb esikohale seada“	artikkel 3

Näidatakse mälumängu esimest küsimust. Vastused individuaalselt paberil.

Ühine arutamine.

Rühmatöö

„Edu saavutamise kriteeriumide“ lugemine.

„Millist õigust me tahame illustreerida? Miks?“

Rühma neljas liige paneb teiste vastused kirja.

- Kokkuvõtted ja teema valimine (jälgida, et plakat oleks teostatav).
- Üheskoos pannakse kirja teemavaliku selgitus (neli rida).
- Koostatakse plakati valmistamiseks vajalike ülesannete kava ja ülesanded jagatakse rühma liikmete vahel ära.

Neljas etapp

1. Kestus: *2 tundi*
2. Töökäik

Rühmatöö

Eelmise seansisekretäri tehtud märkmed loetakse kiiresti üle.

Uue sekretäri määramine.

Töökava vaadatakse üle ja kontrollitakse, kuidas on igaüks oma ülesannetega toime tulnud.

Plakati valmistamine.

Tutvustavale tekstile antakse lõplik kuju.

Suures rühmas

Plakatite väljapanek.

Iga rühm tutvustab oma töö tulemust ja loeb ette koostatud tutvustava teksti.

Üldine arutelu.

Rühmatöö

Vajaduse korral täiendab ja parandab iga rühm tutvustavat teksti.

6 - Ettepanekuid õppetöö läbiviimiseks (15–18-aastased)

6, 1 Üldised eesmärgid, edu saavutamise kriteeriumid ja žüriide hindamiskriteeriumid

ÜLDISED EESMÄRGID

- Õppida mõistma, et Euroopa ülesehitamise aluseks on õigusriik, demokraatia ja inimõiguste austamine
- Tuletada meelde, et inimõigused on riikide ja rahvusvaheliste institutsioonide tunnustatud õigused
- Õppida mõistma, et lapse õigusi on vaja eraldi täpsustada
- Tunda lapse õiguste konventsiooni
- Olla kursis Euroopa institutsioonide ja eriti Euroopa Liidu tegevusega
- **Mõista Euroopa Liidu õiguslase tegevuse tähtsust**
- Aidata kaasa aktiivse ja vastutustundliku Euroopa kodanikeühiskonna loomisele

EDU SAAVUTAMISE KRITERIUMID

Õpetaja või juhendaja selgitab lastele kohe alguses konkursi eesmäärke ja žüriide ootusi.

Mida soovitakse	Mida nõutakse Edu saavutamise kriteeriumid	Mida vaadatakse ja mille alusel iga tööd hinnatakse
Teha	Töö on õnnestunud, kui ...	
Plakat, mis illustreerib mõnda lapse õiguste konventsioonis sõnastatud õigust	<ul style="list-style-type: none"> c. plakat kajastab konventsiooni 20. aastapäeva tähistamist, d. plakatit saab kasutada lapse õiguste edendamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> c. Illustreeritud õigus on äratuntav. Õigus on konventsioonis sõnastatud. d. Sõnumi arusaadavus. Plakati kunstiline kvaliteet.
Tutvustav tekst	<ul style="list-style-type: none"> e. tutvustava teksti põhjal on aru saada, et lapse õiguste problemaatikat on mõistetud ja seda osatakse paigutada inimõiguste laiemasse konteksti, f. tegemist on kollektiivse mõttetöö tulemusega, g. tutvustava teksti põhjal on aru saada, et koostajad tunnevad konventsiooni põhjalikult, h. tutvustava teksti põhjal on aru saada, et koostajad on kursis Euroopa Liidu tegevusega illustreeritud õiguse valdkonnas. 	<ul style="list-style-type: none"> e. Inimõiguste üldiseid tunnusjooni, eriti nende universaalsust, tuntakse ja kasutatakse. f. Meeskonnatöö etapid on eraldi esile tõstetud, õiguse valikut on selgelt põhjendatud, osalenud täiskasvanu rolli on selgelt kirjeldatud. g. Tekst ja/või plakat viitab sõnaselgelt illustreeritud õiguse numbrile, valik on selgelt põhjendatud. h. Põhiõiguste hartat või Euroopa Liidu tegevust illustreeritud õiguse valdkonnas tuntakse ja kasutatakse.

6, 2 - Õppetöö käik

Esimene etapp

Esimeses etapis tutvutakse teema ja allikatega ning iga rühm paneb paika metoodika, mida hakatakse kasutama.

Vahendid:

- pabertahvel
- mälumängu vastuste tabel
- mustandipaber
- klassi välja pandud *lapse õiguste konventsioon* ja *põhiõiguste harta*
- videoprojektor ja kiire internetiühendus

Dokumentatsioon

Kogu rühmale näitamiseks mõeldud dokumendid

- *Lapse õiguste konventsioon*
- *Inimõiguste ülddeklaratsioon*
- *Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon* (mida sageli nimetatakse ka *Euroopa inimõiguste konventsiooniks*)

Dokumendid, millest iga osaleja saab ühe eksemplari

- *Inimõiguste ülddeklaratsiooni* artiklid 25 ja 26
- *Lapse õiguste konventsioon*
- *Euroopa Liidu põhiõiguste harta*

Iga rühmaga kaasa töötaval täiskasvanul on Euroopa voliniku koostatud konkursi tutvustav tekst ja edu saavutamise kriteeriumid;³¹

muud kasulikud dokumendid;

mõningad Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused, mis on seotud asjaomase riigiga.³²

Töökäik

1. Rühma või klassi töökorraldus

Paigutage laudad ja toolid nii, et ühistöö ajal näeksid ka väikesed rühmad ekraani.

2. Kestus: 2 tundi
3. Töökäik

Suures rühmas

Lühike sissejuhatus

Näidatakse viktoriini esimest küsimust. Vastused individuaalselt paberil.

Ühine arutamine.

---

³¹ Need saab alla laadida konkursi veebisaidilt.

³² Need leiab aadressilt

<http://www.echr.coe.int/ECHR/FR/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database/> (prantsuse keeles)

<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/Hudoc/Hudoc+database/> (inglise keeles).

Rühmatöö

Rühm määrab sekretäri, kes teeb pärast tööst kokkuvõtteid.

Vaikselt loetakse ***inimõiguste ülddeklaratsiooni***.

Millistes artiklites käsitletakse inimõiguste universaalset iseloomu? Noored näevad, et seda tehakse kahes esimeses artiklis.

Läbi loetakse artikli 29 esimene ja teine lõik.

Noored näevad, et igaühe peamine kohus on teiste õigusi austada.

Deklaratsioonist otsitakse elemente, mis viitavad sellele, et tegemist ei ole lepinguga ja et see ei ole juriidiliselt siduv. Preambuli viimase lõigu lugemine ja kommenteerimine: tõsta esile sõnad „ühine ideaal“, „peavad püüdma täita kõik“, jne.

Suures rühmas

Ühine arutelu, esimese osa kokkuvõtted pannakse pabertahvlile kirja.

Rühmatöö

Sama töö mis tehti ***inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga***.

Rõhutada edasiminekut: tegemist on kohustustega, mida peab täitma!

Suures rühmas

Ühine arutelu, kokkuvõtted pannakse pabertahvlile kirja.

Näidatakse Euroopa Inimõiguste Kohtu veebisaiti.³³ Selgitatakse kohtu ülesandeid ja noortel palutakse järgmiseks etapiks otsida kohtu praktikast nende riigiga seotud otsuseid.

Suures rühmas

Ühine arutelu, esimese osa kokkuvõtted pannakse pabertahvlile kirja.

Näiteks:

- **Konventsioon on siduv leping ning see pakub tõhusamat kaitset kui deklaratsioon.**
- Alates 1950. aastast kaitstakse Euroopa Nõukogu liikmesriikide kodanikke rahvusvahelise lepinguga.

Näidatakse lapse õiguste konventsiooni.

Tähelepanu juhitakse sellele, et tegemist on samasuguse rahvusvahelise lepinguga nagu *inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon*.

Noortel palutakse see järgmiseks etapiks läbi lugeda.

Rühmatöö

Konkurss

Konkurssi tutvustava tekstiga tutvumine. Arutelu.

Edu saavutamise kriteeriumidega tutvumine.

Rühm määrab nn seansisekretäri ja noored **otsustavad üheskoos, milline on parim strateegia:**

- teema valimiseks,

---

³³ <http://www.echr.coe.int/ECHR/FR/Header/The+Court/Introduction/Information+documents/> (prantsuse keeles)

<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/The+Court/Introduction/Information+documents/> (inglise keeles)

- võimalikult hea illustratsiooni leidmiseks.

Jagatakse ära järgmiseks korraks tehtava uurimistöo ülesanded: otsida meediast näiteid konkreetsete lapse õigustega seotud olukordade kohta.

Rühmale teatatakse, et plakati teema valitakse kolmanda etapi käigus.

Seansisekretär annab tehtud märkmeid teistele lugeda.

Teine etapp

1. Kestus: 2 tundi
2. Töökäik

Kogu järgmise faasi jooksul näidatakse ekraanil lapse õiguste konventsiooni.³⁴

Rühmatöö

Eelmises etapis tehtud märkmed loetakse üle ja määratakse uus sekretär.

Inimõiguste ülddeklaratsiooni tekst vaadatakse üle: põhjalikumalt loetakse artikleid 25 ja 26.

Rõhutatakse deklaratsiooni artiklis 25 esinevat mõistet '*eriline abi*'.

Lapse õiguste konventsioon loetakse vaikselt läbi.

Iga osaleja märgib üles viis artiklit, mis talle eriti silma hakkasid.

Tulemused võetakse kokku.

Arutelu lapse määratluse üle (artikkel 1).

Rühm koostab tagatud õiguste tüpoloogia.³⁵

Iga osaleja märgib iga artikli puhul üles, kas ta tunneb, et see puudutab ka teda, kas ta tunneb mõnda last või noort, keda see puudutab, või kas ta on saanud meediast infot konventsioonis tunnustatud õiguste rikkumise kohta.

Vastuste jaotamine eelnevalt väljatöötatud tüpoloogia alusel.

Kõigile jagatakse kätte *Euroopa Liidu põhiõiguste harta*. Selgitatakse selle staatust.

Artikkel 24 loetakse kõva häälega ette.

Arutelu ja järeldused.

Suures rühmas

Tulemused kantakse ette ja pannakse pabertahvlile kirja.

Rühmatöö

Seansisekretär annab tehtud märkmeid teistele lugeda. Rühm kiidab need heaks.

Järgmiseks etapiks: otsida konkreetseid näiteid teismeliste õiguste rikkumise kohta.

Kolmas etapp

1. Kestus: 2 tundi
2. Töökäik

---

³⁴ Kõik 54 artiklit oleks kasulik kõva häälega ette lugeda, aga see võtaks liiga palju aega.

³⁵ Vt eespool probleemiasetust ja UNICEFi veebisaiti, kus pakutakse konkreetseid analüüsivõimalusi.

Rühmatöö

Kahe esimese etapi käigus tehtud märkmed vaadatakse üle.

Uue sekretäri määramine.

Leitud artiklite ja dokumentide põhjal koostab iga rühm nimekirja konkreetsetest olukordadest, kus on rikutud mõnda õigust.

Samuti koostab iga rühm nimekirja olukordadest, kus õigusi ei ole rikutud.

Seejärel valib iga rühm viisi, kuidas üht niisugust olukorda kõigile teistele esitada (rollimäng, joonistamine, pantomiim, vms).

Suures rühmas

Iga rühm esitab oma töö tulemused, põhjendab oma valikuid ja vastab teiste rühmade küsimustele.

Ühine kokkuvõte.

Rühmatöö

Erinevate ettekannete analüüs. Ettekanded jaotatakse konventsiooni artiklite järgi kategooriatesse.

Suures rühmas

Ühine arutamine.

Näidatakse viktoriini esimest küsimust. Vastused individuaalselt paberil.

Ühine arutamine.

Rühmatöö

Edu saavutamise kriteeriumid ja seansisekretäri märkmed loetakse üle.

Millist õigust me illustreerime? Kuidas? Miks?

Rühma neljas liige paneb teiste vastused kirja.

- Kokkuvõtted ja teema valimine (jälgida, et plakat oleks teostatav).
- Üheskoos pannakse kirja selgitus teemavaliku kohta (vähemalt viis rida).
- Koostatakse plakati valmistamiseks vajalike ülesannete kava ning rühma liikmetele jagatakse ülesanded.

Neljas etapp

1. Kestus: 2 tundi

2. Töökäik

Rühmatöö

Eelmise seansisekretäri tehtud märkmed loetakse kiiresti üle.

Uue sekretäri määramine.

Töökava vaadatakse üle ja kontrollitakse, kuidas iga noor on oma ülesannetega toime tulnud.

Plakati valmistamine.

Tutvustavale tekstile antakse lõplik kuju.

Suures rühmas

Plakatite väljapanek.

Iga rühm tutvustab oma töö tulemust ja loeb ette koostatud tutvustava teksti.

Üldine arutelu.

Rühmatöö

Vajaduse korral täiendab ja parandab iga rühm tutvustavat teksti.